

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У сучасних ринкових умовах перед підприємствами молокопереробної промисловості постає питання необхідності розвитку та забезпечення подальшого зростання рівня конкурентоспроможності. Підвищення конкурентних позицій підприємств на ринку можливе лише з урахуванням зміни факторів зовнішнього середовища та пристосуванням до нього, вивчення потреб споживачів, кращого їх задоволення та формування лояльності до брендів, знаходження шляхів протидії конкурентам тощо.

Слід констатувати факт, що в молочній галузі на сьогодні, як і у багатьох інших галузях економіки України, спостерігається посилення конкуренції. Тому для будь-якого харчового підприємства актуальною проблемою є досягнення довгострокових конкурентних переваг. Це можливо здійснити за рахунок активізації всіх складових внутрішнього потенціалу, оптимального використання ресурсів, формування та розвитку конкурентних переваг з обов'язковим урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємств.

Питанням вивчення поняття конкурентоспроможності та конкурентних переваг займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені як М. Портер, Ж.-Ж. Ламбен, І. Должанський, Л. Балабанова. Але суттєвим є той факт, що саме питання забезпечення конкурентоспроможності підприємств молочної галузі шляхом розвитку конкурентних переваг в сучасних умовах залишається недостатньо вирішеним.

Метою даного дослідження є вивчення підходів до визначення понять «конкурентоспроможність» та «конкурентні переваги», аналіз набору основних конкурентних переваг, які характерні для підприємств молочної галузі та обґрунтування необхідності їх формування для покращення конкурентних позицій на ринку.

В сьогоденні ринкових умовах ключовою ціллю для будь-якого підприємства є збереження або розширення займаних позицій на ринку або його сегменті, стабільне отримання прибутку або його зростання. Для того, щоб досягти цієї мети, необхідно орієнтувати підприємство на максимізацію прибутку, що, в свою чергу, можна досягти шляхом забезпечення високої конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність як наукова категорія є недосить вивченою, тому не існує єдиного підходу до її визначення. Однією з причин цього може бути той факт, що ринок і підприємства, які на ньому функціонують, не є постійними, для них характерна змінність умов існування. Існує два основних підходи до визначення категорії «конкурентоспроможність підприємства». Деякими авторами під конкурентоспроможністю суб'єкта розуміється комплекс взаємопов'язаних економічних факторів, впливаючи на які, можна досягти ринкової переваги. Дане трактування не розкриває повністю економічну сутність конкурентоспроможності, оскільки у визначенні не відображається основа її виникнення – взаємовідносини між виробниками. Інші дослідники визначають конкурентоспроможність суб'єкта як здатність максимально ефективно використовувати наявний потенціал з метою забезпечення вигідної ринкової позиції.

Важливими та невід'ємними складовими компонентами конкурентоспроможності, які свідчать про її факторну природу, є конкурентні переваги. В економічній думці існують різні підходи до їх визначення (табл. 1).

Таблиця 1

Основні підходи до визначення конкурентних переваг

Підхід	Автор	Визначення
Ресурсний	І. Должанський	Конкурентна перевага – рівень ефективного використання наявних у розпорядженні фірми всіх видів ресурсів [1].
Поведінковий	М. Портер	Конкурентні переваги є головною метою й результатом господарської діяльності підприємства і виявляються або в нижчих, ніж у конкурента вирагах, або у спроможності вимірювати і контролювати додану вартість, яка перевищує додаткові витрати від диференціації [2].
Компаративний	Ж.-Ж. Ламбен	Конкурентна перевага – це характеристики і властивості товару, що створюють для підприємства певний пріоритет над конкурентами [3].
Ринковий	Л. Балабанова	Конкурентні переваги — сильні сторони підприємства, якщо вони забезпечують перевагу над конкурентами і є дуже важливими для цільового ринку [4].

В сучасній ринковій ситуації, яка склалася на ринку виробництва молока України, формування нових конкурентних переваг стало ключовим моментом в досягненні підприємством конкурентоспроможності на ринку.

Аналізуючи молочну галузь, слід вказати на стрімке зниження обсягів виробництва молока: в порівнянні в 2015 р. в 2016 р. виробництво молока скоротилось на 3%; та ж тенденція спостерігалась і в минулі роки. Це можна пояснити дефіцитом сировини, проблемною ситуацією з цінами в сільському господарстві та руйнуванням матеріально-технічного забезпечення виробництва.

Станом на 2016 р. в Україні функціонує 250 молокопереробних заводів. Таким чином, ринок молочної продукції є дуже конкурентним. 10 найбільших холдингів охоплюють 60% ринку, іншу його частину займають дрібні та середні виробники (табл. 2).

Частки ринку виробників молочної продукції в Україні [5]

Компанія	Частка ринку, %
«Терра Фуд»	10,2
«Рошен»	8,6
«Молочний Альянс»	7,1
«Данон-Юнімілк»	6,1
«Альміра»	5,9
«Люстдорф»	5,1
Житомирський маслозавод «Рудь»	4,4
«Вімм-Білл-Данн Україна»	3,9
«Лакталіс»	3,5
ПАТ «Комбінат «Придніпровський»	2,8

Якість молочної продукції також грає не останню роль в формуванні конкурентної переваги підприємств молочної галузі.; вона досі не відповідає європейським стандартам. Порушення санітарно-технічних умов виробництва молока, недотримання вимог його охолодження після доїння, порушення умов транспортування призводять до погіршення якості сировини. Все це суттєво впливає на якість готової продукції та її конкурентоспроможність.

Ключовою конкурентною перевагою продукції молокопереробного підприємства може стати ціна. Згідно із статистичними даними протягом багатьох років відбувається постійний ріст ціни на молочну готову продукцію (табл. 3).

Таблиця 3

Зміна середньої відпускної ціни на молочну готову продукцію [6]

Молочна продукція	Ціна, грн.			Темп росту 2015/2013
	2013	2014	2015	
Молоко 2,5% жирності	6,18	6,89	9,26	1,49
Вершкове масло	50,78	53,59	70,10	1,38
Сир кисломолочний	28,71	31,77	41,21	1,43
Сметана	19,37	21,79	27,86	1,43

Високі темпи росту цін на готову молочну продукцію в Україні можна пояснити низькою ефективністю виробництва більшості сільгоспідприємств, і за таких умов збільшення вартості сировини спричиняє набагато більший ріст вартості готового продукту.

За рахунок впровадження інноваційних технологій виробництва молокопереробне підприємство може отримати ще одну з значних характеристик, що забезпечують перевагу над прямими конкурентами, адже на сьогоднішній день технологічна конкурентоспроможність, як і якість, є одним із ключових факторів успіху.

Таким чином, ринок молочної продукції України є досить конкурентним, і для того, щоб утримати свою позицію на ньому та успішно функціонувати, підприємства мають володіти конкурентними перевагами, основні з яких якість та ціна продукції. Також конкурентними перевагами молокопереробних підприємств є власна сировинна база, широкий асортимент продукції, адаптація її під потреби споживачів, виконання строків постачання, інноваційні продукти та технології, висококваліфіковані кадри тощо.

Враховуючи, що Україна знаходиться на шляху входження до ЄС, питання конкурентоспроможності молочного сектору набуває особливого значення. Якщо вчасно не вжити заходів щодо адаптації вітчизняних вимог до європейських стандартів, то молокопереробна промисловість може опинитися на узбіччі конкурентоспроможності.

Список використаної літератури

1. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства. – К.: Центр навчальної літератури, 2002. – 282 с.
2. Портер М. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость.: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 715 с.
3. Ламбен Ж.Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива. Пер. с фр. / Ж.Ж. Ламбен. – СПб: Наука, 2004. – 589 с.
4. Балабанова Л.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств: стратегічний підхід: Моногр. / Л.В.Балабанова, В.В.Холод. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. —294 с.
5. Топ 20 переработчиков молока [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://latifundist.com/rating/top-20-pererabotchikovmolochnoj-produktsii>
6. Сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>